

Rudolf Mík

ŽIVOT VOJENSKÝ

STROJOPIS

Ant. Ondřej, VII. 1986

Píši zde v tomto sešitu o svém vojenském životě, který jsem prodělal v letech svého mládí od r. 1913 do r. 1920.

Píši zde všechno pravdivě a to tak, jak jsem ve skutečnosti všechno prožil. Byl by to velký nesmysl ode mne napsat pro budoucnost kus lžiny na papír.

Mnoho mužských i z naší obce zakusilo v době války mnoho různých trampot a různých dějů. Nikomu ale nenapadne něco napsat, aby budoucí věděli, jaký měla první světová válka průběh dle očitých svědků. Mnohý bývalý voják sem tam něco řekne, co ve válce viděl a zakusil. Válečné vyprávění dnes není vzácné, jak tomu bylo kdysi a to proto, poněvadž skoro všichni zdraví muži byli za války narukováni. Skoro každý toho okusil. Každý, kdo zakusil, drží si to pro sebe. Až přestane dýchat, vezme si veškeré své paměti s sebou do hrobu.

Musím též podotknouti, že hodnostáři církevní i buržoazní jsou rádi, když ta jejich žebračí lůza ani válku nevzpomíná, poněvadž vědí, že měli a mají na ní velký svůj podíl. Připomínají raději lidu zázraky s přechodem vojska přes Rudé moře.

V Luboměři, v aprílu 1952. R. Mík.

Hrozná poznámka!

V roce 1914 byl můj otec Rudolf Mík, bratr Josef a já vyhnaní do války světové.

Byli jsme od těch apoštolských hňupů, kteří se ohání Kristem, určeni na zastřelení. Proč?

Vyhnali nás tam, kde mezi střelbou tancovala smrt se svou kosou. Kdyby bylo co jísti, jistě by nás ti apoštolští hňupové o naše životy připravili. Hlad ve státě udělal válce konec a tím bylo mnoho životů zachráněno.

- - - - -

Nikdy jsem neměl radost z vojákování jako mnozí moji kamarádi. Byl jsem si již před vojanštinou vědom toho, že vojákování jest hnusné lidské řemeslo. Příčí se nauce náboženské, civilizační i kulturní.

Voják není nic jiného než uniformovaný lidovrah. Dopouští se největších zlořádů proti lidskosti, jaké na zeměkouli jen existují. O tom všem má lidstvo dnešní doby ty nejlepší zkušenosti.

Proto měl jsem funusní náladu, když jsem byl v r. 1913 v Hranicích na jaře u odvodu. Nenosil jsem jako rekrut voničky okolo klobouku v neděli do kostela z hrdosti, aby mě lidé viděli, že jsem odveden. Ani jsem nikde radostí nehalekal, jak tomu bylo zvykem. Chodil jsem pěkně v klidu, myslel jsem si v tichosti své.

Přišel podzim den 8. září, museli jsme na vojnu. Zde na Spálovsku bylo v módě v neděli před rukováním jít ke sv. zpovědi. Ukázati v kostele řádného katolíka, který dovede též cvičiti se zbraní v ruce. Můj ročník u této pobožnosti nebyl, poněvadž jsme nebyli touto idejí úplně zfanatizovaní.

Povozem jsme jeli do Jakubčovic k vlaku. Já jsem jel vlakem do Olomouce s předvolacím lístkem k 54. pěšímu pluku k 10. setnině. V noci jsme se tloukli po Olomouci a ráno jsme mazali s kufříky v rukou na náměstí mezi kasárny, kde staří vojáci již stáli a dle adres nás chytali a do kasáren uváděli.

Mne uvedl voják do kasárny Jezuitské, do II. poschodí. Až se nás hlouček sešel, představil se nám šikovatel Jakub Štos. Dali před nás hromadu mundůrů vojenského a Štos zvolal: Vyslechte ty vaše civilní hadry a oblečte šaty! Hleděli jsme na ten pošpiněný vojenský oděv, který měl zelené vyložení. Chtěj nechtěj, každý vybíral, aby to na těle trochu pasovalo. Jakmile se to obleklo, z každého byl žoldněř hotov. Dostali jsme též hned najísti. Jídlo bylo dobré. Následovně započala execírka do nástupu, v pochodování a vzdávání cti, čili pocty. Večerami byla škola, skládání oděvů a postele, jmenování nadřízených a součástek pušky, vybavení torny a tak dále.

Napřed nás cvičili v kasárnách. Až jsme ze slepoty prohlédli, vyvedli nás na cvičák na Emvelopu. Důstojník byl u nás jeden, praporčík Oskar Futter; četař Jos. Kleiber z Bělotína; kaprál Foltas z Hranic a freiter Meitner (žid). Všichni byli dosti solidní. Vojáci národnosti české byli zvlášť ve světnici a Němci také zvlášť.

Žoldu bylo 6 kr. na den. Tak nám pomalu tu kázeň vojenskou do hlav vtloukali a nás cvičili a honili, až nás těmi vojáky udělali. Na den Všech svatých v r. 1913 jsme před divizionářem Sigmundem Švertnerem přísahali věrnost císaři pánu Františku Josefovi I., že budeme statečně bojovati a rozkazu poslouchati. K tomu nám měl pomáhat Bůh a všichni svatí.

V kasárni Jezuitské, kde jsme bydleli, bylo veselo. Viděli jsme z oken na město. Po 5. hodině mohli jsme jít na vycházku do parku nebo do města.

Vyšší důstojníci se před Vánoce k nám neukázali. Ti měli dovolenou. Chodil k nám jen praporčík. Po Vánocích se ukázal p. oberleutnant von Ulman, který neuměl ani česky a p. hauptman Borč, který česky uměl. Plukovník byl Josef Hrozný a brigádníkem generál Smékal.

Označení hodností bylo na límcích hvězdičkami. Gefreiter na každé straně límce po jedné hvězdičce. Kaprál po dvou a na bajonetu portupé. Cuksführer (četař) po třech hvězdičkách a portupé. Šikovatel po třech hvězdičkách na obloženém límci žlutou páskou a šavli. Důstojníci:

Praporčík hvězdu a obložení límce.

Leutnant hvězdu bez obložení límce.

Oberleutnant dvě hvězdy, hejtman 3 hvězdy. Major zlatou hvězdu a stříbrné obložení, Oberstleutnant dvě hvězdy a stříbrné obložení, Oberst 3 hvězdy a obložení. Generál leutnant zlatý límec a jednu stříbrnou hvězdu. Divisionér zlatý límec a 2 stříbrné hvězdy. Korpskomandant zlatý límec a 3 stříbrné hvězdy. Feldzeugmeister dubovou ratolest.

Divisní velitel býval v Olomouci. Sborový velitel v Krakově. Armádní ve Vídni. Tak tomu bylo v době až do r. 1919 za doby císaře.

Musím též připomenouti, že jsme měli občas i povinnou kostelní návštěvu a to vždy celá kompanie. Na Velikonoce musel každý voják ř. k. přikleknout ku sv. zповědi vojenskému kurátu v kostele P. Marie Sněžné. Jakmile jsme ku sv. zповědi do kostela vešli, důstojník, který měl nad námi dohled, dvěře do kostela za námi zavřel a pustil ven jen toho, kdo zповěď již vykonal. Někteří se ale přece schovali a ku zповědnici nepřiklekli. Byli to většinou chlapíci od Prostějova.

Národnostních šarvátek mezi námi nebylo, ačkoliv byla mezi námi polovička Němců. Důstojníci, i Češi, přikloňovali se většinou k německému. Mezi českými uvědomělými vojáky ozývala se různá hesla s nenápadným výkřikem jako: My chceme ...publiku! Takový duch se ozýval mezi českými vlastenci v kasárnách olomouckých před výbuchem války roku 1914.

První výcviky jsme odbývali na cvičáku Emvelopě. Později na Salcergutě a Neřetínském. V Olomouci býval vojenský život veselý. Byli tam uláni, dragouni, landvěři, infanterie, dělostřelci a jiné branže.

Před výbuchem světové války dosazení byli mezi nás vojáci od německého pluku Deutschmeisterů z Vídně. To byla již předzvěst války a nedůvěra českým vojákům, poněvadž rusofilství bylo u Čechů na obzoru. O slavnosti Božího těla kráčeli jsme jako čestná rota při civilním průvodu a stříleli jsme z pušek salvy.

- - - - -

Dne 28. června 1914 byl zavražděn v Sarajevu následovník trůnu Ferdinand se svou chotí. Všude nastal smutek. Zábavy byly zakázány. Nastalo divné ovzduší v celé Říši, neb se předvíдалo, že k válce jistě dojde. Mezi námi vojáky nastaly různé debaty. Vycházky z kasáren do města byly vojsku zakázány. Žňové dovolené byly zaraženy.

V červenci se započali bouřiti dělníci v Mor. Ostravě. Jeli jsme do Mariánských Hor brániti kapitalisty před rozruženým dělnictvem. Dokud jsme byli v Mar. Horách, vypovědělo Rakousko Srbsku válku. Museli jsme zvolati hurá proti Srbsku. Bylo to právě večer o 10. hodině. Ráno jsme odjeli do Olomouce a chystali se do válečné nálady. Obdrželi jsme nový hnědý oděv a nabroušené bajonety se zakaleným leskem.

Ku tažení proti Srbsku náš pluk č. 54 přidělen nebyl. Čekali jsme, jak to dopadne s Ruskem. Každý večer se konal na ulicích města Olomouce nějaký tábor lidu, který se ubíral se zpěvem a křikem proti Srbsku od náměstí k nádraží. Byly to houfy Němců olomouckých, nadšených pro válku proti slovanským národům. My, vojáci, jsme se z oken kasárny Jezuitské na ty zuřivce dívali. Z kasárny jsme vyjít nesměli. Bylo pozorovati, že Češi na ně mlčky pohlíželi a pěsti potichu zatínají. Jednou se utvořil na ulici i dav Čechů, kteří se ubírali v tichosti od náměstí k nádraží za zpěvu písně Kde domov můj. Zde bylo pozorovati rozdíl nadšení mezi lidem českým a německým v Olomouci. Tak tomu bylo i jinde.

Bylo nám důstojníkem poručíkem Oskarem Futterem oznámeno, že naši kamarádi bojují na jihu již se Srbskem; želíme toho, že jim nejdeme na pomoc.

Pojedeme co nejdříve na hranice Ruska. Dne 2. srpna 1914 o 5 hodinách ráno hnuli jsme se z kasáren na náměstí před kasárna proti kasárně Špitálské. Tam jsme se seřadili. Ze Špitálské kasárny donesli plukovní prapor a hudba hrála dojemnou melodii Zum Geboth (K modlitbě). Mnozí vojáci při

tom slzeli. Potom jsme za pochodů vojenské hudby odmaširovali na nádraží. Civilé nám mávali šátky z oken na rozloučenou co s Bohem.

U nádraží jsme ještě dlouho seděli a čekali na sestavený vlak k odjezdu na ruskou hranici do Osvěncína.

Dojeli jsme do Osvěncína, tam nás ubytovali v dřevěných barácích mezi městem a nádražím u řeky Sanu. V Osvěncíně k nám dojeli záložníci. Mohli jsme se po městě volně procházeti. V městě byli již uniformovaní polští dobrovolníci proti Rusku.

Koupali jsme se v řece a obdivovali se židům v městě a velkým vybaveným putikám. V Osvěncíně sešlo se nás v hospodě na náměstí mnoho známých ze Spálova: Emil Peprný, Tomáš Zelc, Josef Klevar, Kliment Klevar, Alois Knopp a jiní.

U Osvěncína měli jsme též vojenské cvičení a mši svatou v kostele. Plukovník Rada nám dělal proslov, že války se báti nemáme. Pro každého prý kulka ulita není. Byli jsme též za Osvěncínem ve vsi Brožkovicích. Tam jsme kopali zákopy, abychom měli nějaké zaměstnání. Lidé tam bydleli v dřevěných baštách proutím opletených. Lidé tam byli též válkou dostrašení.

Dne 10. srpna nasedali jsme do vlaku a jeli jsme do Rozvadova. Za Rozvadovem byla nedaleko hranice mezi Ruskem a Haličí. Byli tam již naši uláni, kteří měli potyčky již s ruskou stráží. Měli již ulovenou kozáckou šavli a čepici.

Mezi Rozvadovem a státní hranicí bylo několik domků, ze kterých museli se lidé vystěhovati. Domky nechal náš hejtman Borč zbořiti, aby nebyly v cestě při střelbě na nepřítele. Lidé se stěhovali z těchto domků s pláčem. Jedna ženská si žalem lehla na železniční kolej a nechala se vlakem přejetí.

Naše první četa s oberleutnantem Ulmanem obdržela rozkaz vtrhnouti za hranice. Přešli jsme ruskou hranici a šlapali do nitra Ruska, ačkoliv jsme tam neměli co hledat. Hledali jsme tam výprask, kterého jsme se též dožili.

Šli jsme vpřed většinou močálovitým lesem. Mezi lesem byl rybník a u něho hájovna a nedaleko pila. U hájovny spatřili naši 3 Kozáky, na které spustili palbu. První výstřely po nepříteři byly vzácností. Každý si chtěl vystřelit. Kozáci zmizeli v lese. Naše kulky se jich nechytily. Po vyjití z lesa přišli jsme k velké dědině právě v neděli odpoledne, když šli lidé z kostela. Lidé se na nás dívali. Na vojenský odpor jsme nenarazili. Dědinu jsme prošli a za humny udělali jsme si zákopy. Část našich vojáků zůstala na stráží v zákopech a část šla do vesnice za živobytím. Ženské nechtěly za mléko ani peněz, dávaly nám to ze strachu zdarma.

Dokud jsme byli v dědině, strhl se boj. Kamarádi bránili přístup Kozáků k vesnici střelbou ze zákopů. Když jsme uslyšeli střelbu, běželi jsme ihned do zákopů kamarádům na pomoc. Když jsme do zákopů přišli, byli Kozáci již pryč. Od této doby nastal již neklid. V noci se Kozáci opět přiblížili k zákopům. Bylo slyšeti koně frkati, jak Kozáci před zákopy rajtují. Byli jsme v zákopech moc ospalí.

Na druhý den dorazila k nám škadrona vídeňských dragounů, se kterými jsme šli na výzvědy vpřed, do městečka Krasnik. Úkol náš byl, tak daleko do vnitrozemí Ruska jíti, až narazíme na větší odpor nepřítele. Šli jsme lesem a polem asi 2 hodiny. Došli jsme před údolí, které vedlo ku Krasniku. Napříč vedla silnice, na které jsme spatřili první tři ruské Kozáky. Jeden z nich měl lancu. Zároveň

spatřili nás. Dívali se na nás a my na ně. Střílet jsme na sebe nestříleli, poněvadž to bylo dost daleko. Trochu nás pozorovali a potom zmizeli směrem k údolí. Šli jsme dále, až jsme uviděli na druhé straně rajtovatí do lesa spoustu ruské kavalerie. Najednou započali jednotliví jezdcí rajtovatí proti nám. Započali jsme proti nim stříletí a tu jsme uviděli, že někteří koně běhali již bez jezdců. Najednou spustili palbu z lesů na nás. Leželi jsme v bobu. Kulky nám okolo hlavy jen pískaly. Naši dragouni zůstali v lese za námi, pozorující co bude dále.

Když jejich palba utichla, naporučil náš velitel Ulman cestu zpět. Přestali jsme stříletí a sehnutí utíkali zpět do lesa, kde si na nás Kozáci netroufali. Raněn ani mrtev nebyl z nás nikdo. Sotva jsme asi tisíc kroků zpět do lesa vběhli, již se Kozáci ukázali v místech, ze kterých jsme po nich stříleli. Byl to náš první boj. Bylo to dne 16. srpna 1914.

Dragouni zůstali kdesi v bok, čekající posilu, aby mohli zaútočiti na objeveného nepřítele. (Nepřítelem jsme byli vlastně my; neměli jsme za hranicemi co dělati.)

Pochodovali jsme ve strachu zpět, zdali nám nepadnou Kozáci do zad. Šel jsem vzadu poslední s poraněným záložníkem na ruce, který si prořízl žíly na bajonetu před ním jdoucího vojáka, když jsme šli lesem a rukama si větve před očima ohýbali.

Když jsem šel poslední, měl jsem strachu dost. Šli jsme dlouho písčovou plání. Kopali jsme se jako v soli. Sem tam stál zakrslý sosnový strom. Dorazili jsme do vesnice, ve které jsme již jednou byli, a v ní přenocovali. V Krasniku byli již Rusové. Sem tam bylo viděti raněného koně pokulhávati, který se vracel s jezdcem z hlídky. Zde bylo již viděti, že dva soupeřové stojí proti sobě a nejsou již od sebe daleko. Též jsme již z okolností viděli, že v nejkratší době dojde k vraždám nevinného lidu, ku kterýmžto vraždám váleční spekulanti lid z vnitrozemí proti sobě ženou.

Dne 16. VIII. 1914 jsme viděli, že nad městečkem Krasnik letělo naše letadlo. Rusové spustili na letadlo palbu z pušek a jednu ránu z děla. Letadlu neuškodili.

Dne 17. VIII. 1914 vyrazili jsme ráno z vesnice zpět hledat náš pěší pluk č. 54. Šli jsme asi do 9. hod. dopoledne, kdy jsme uviděli, že postupuje polem v řetězové formaci na město Krasnik proti nám. Narazili jsme na kompanii hejtmana Mareše, který nám sdělil, že mysleli, že jsme Rusové a chtěli na nás střílet. V řetězu postupujících byl ze Spálova Emil Peprný, se kterým jsem narychlo několik slov mluvil.

My jsme byli zařazení do zálohy. Ubírali jsme se s nadporučíkem Ulmanem pomalu zpět a byli jsme zvědaví, jak daleko bez odporu ku Krasniku dojdou. Netrvalo dlouho a kuličky již pískaly. Rusové spustili palbu z pušek a děl takovou, že první řada našich postupujících ihned prořídla. Byli jsme ihned posláni vpřed do toho pekla našim k posile. Mnoho jsme tam nepořídili. Mnoho bylo již raněných a mrtvých. Rusové stříleli z krytů, kterých viděti nebylo.

Někteří naši vojáci útočili až k samému Krasniku. Viděl jsem je tam ležeti mrtvé u samých budov, když jsme přišli co zajatci do Krasniku. Došli daleko. Posilu neobdrželi, proto se museli nechat od Rusů postříletí.

Náš terén pro postup byl pro nepřítele velmi příznivý. Byl z nepříteľovy strany otevřený s malým sklonem k nepříteli. Boj trval až do večera, kdy naši dělostřelci umkli a zbytku našim vojákům dán rozkaz couvnouti.

Vzpomínám záložníka Hajsika, který nepřítele ještě ani neviděl a již ležel a naříkal, že jest do obou rukou raněný. Vedle mne postupoval můj kamarád Králík Ant. ze Zbrašova u Hranic. Sotva jsme si kryt špálou trochu vyhrabali, dán byl rozkaz jíti vpřed. Při tomto postupu a střelbě proti nám prostřelena mi byla blůza a košile na boku těla. Druhá kulička mi vběhla do torny a uvízla v podrážce rezervních střevců.

Doběhli jsme vpřed až do silničního příkopu, kde jsme si odpočinuli. Z příkopu jsme stříleli. Patrony jsme si brali od mrtvých vojáků, kteří při postupu padli.

Netrvalo dlouho a zpět utíkal kaprál Skopal z Daskabátu raněn do nohy, se kterým jsem se znal z Bildungškoly. Asi 40 kroků vpravo od nás klečel na strnisku náš oberleutnant Ulman a pozoroval neohroženě dalekohledem nepřítele na druhé straně za městečkem Krasnikem. Vedle něho byl hejtman Finys od II. baťáku. Oba si počínali, jako kdyby byli na execiráku v Olomouci. Netrvalo dlouho a hejtman Finys byl raněn do břicha. Ob. Ulman dával rozkaz raněného hejtmána odnésti dozadu. Z nás se nikdo nehnul. Ulman dal nám též rozkaz, abychom šli, a sice já se svým švarmem, chrániti naše dělostřelce před kozáckým útokem z boku. Kuličky velmi pískaly okolo hlavy. Proto jsme rozkaz neposlechli a ze silničního příkopu se nehнули. Potom přišla jakási pomoc a dán byl rozkaz k útoku vpřed. Musel jsem z krytu vpřed a zůstal jsem pod mezí kaditi.

Potom jsem ještě několik kroků mazal vpřed a zůstal jsem u meze čapěti. Záložník Komínek praví: Zůstaň ležet, vyser se na kajsera. Seberou nás Rusové, čas pobudem v Rusku a mezitím bude po válce. Ta slova se mi líbila. Tu běží zpět jakýsi podplukovník se šavlí v ruce, který před chvílkou hnal vojáky k útoku vpřed. Utíká a volá: Alles zurück! Já jsem zaběhl kousek zpět až do příkopu, odkud jsem před chvílí vyběhl a odtud jsem se nehnul. Kulky pořád z ruské strany pískaly. Vedle mne ležel raněný do plic, aktivní voják od II. bat. Rauer, rodák z Olomouce. Krev mu při dýchání z prsou jen chrstala. Po poli leželo mrtvých našich vojáků.

Z naší strany střelba umklá a zanedlouho se hnali Rusové vpřed. Jak jsem uviděl, že Rusové se blíží, odházet jsem před sebou vystřílené patrony, odložil pušku, natřel jsem si krví souseda Rauera ruku a lehl jako mrtvý.

Z a j e t í . Rusové přišli, šťourli do mne kolbou od pušky, zda žiji. Já jsem procitl, kázali všechno odložit a stoupati pod dozorem vojáka do Krasníka.

Byli to vojáci většinou národnosti polské, poněvadž jim bylo dosti rozuměti. Bylo mi líto mých věcí: kožená služební vojenská knížka, nůž, šrajtofle s penězi, torna s cvíbakem a masovou konzervou, řemen, střevíce, mantl. I pušku jsem nerad opouštěl. Všechno jsem musel na poli u silničního příkopu nechat ležet a jako bezbranný voják rakouský pod doprovodem ruských vojáků do zajetí klusat. Šli jsme asi 5 minut, přišli jsme na ruský vojenský hilfplatz, kde vojenský lékař ošetřoval raněné. Lékař se na mne podíval a řekl vojákovi, že raněn nejsem, třebaže mám ruku od krve. Šli jsme ještě pár kroků a byli jsme v městečku Krasniku.

Zavedli nás do jedné budovy a pozavírali nás do katalašek. Bylo nás v mé kupě asi 10 mužů. Byli jsme tak vysílení, že jsme spali na podlaze jako mrtví.

Ráno dne 18. VIII. 1914 postavili nás do řady venku před budovu. Bylo nás 120 zajatců, vesměs od našeho pluku olomouckého č. 54. Ruské vojsko stálo před budovou vedle nás. Přišel ruský

generál, důstojník dal mu hlášení a všichni vojáci generála rázně pozdravili. Generál si vojáky a zajatce prohlídl. Ruku měl uvázanou na bílém šátku. Byl prý též raněn.

Dali jsme se na pochod po silnici k městu Lublinu. Za námi jelo několik vozů s raněnými. Mezi nimi můj známý od voj. hudby Machálka z Kopřivnice, důstojník obl. von Ulman a leutnant Köln. Na vozech byly též naše věci, které nám byly odebrány. Doprovázela nás ruská pěchota. Jeden z vojáků uměl německy. Sem tam nepozorovaně k nám promluvil. Vojáci ruští měli též zakázáno s námi mluvit, ačkoliv jsme byli Češi.

Šli jsme utrmácení pěšky při velkém vedru. Šli jsme celý den, k večeru jsme dorazili k jedné větší vesnici. Cestou jsme potkávali ruskou pěchotu, která pochodovala od města Lublinu k frontě na městečko Krasnik. Byla na ně hrozná podívaná, když měli všichni pušky s bodáky na ramenou. V té vesnici, ku které jsme dorazili, bylo plno ruského vojska, jak pěchoty, tak i Kozáků. Ubytovali nás ve stodole, ve které jsme přenocovali. Dostali jsme tam i pojísti. Vojáci, kteří nás doprovázeli, předali nás Kozákům. Kozáci byli na pohled strašní vojáci, ale dosti dobří.

Dokud jsme menážovali, navštívil nás kapelník vojenské ruské hudby, který pocházel z Moravy. Velice nás těšil, že v Rusku se budeme mít dobře. Cestou do města Lublina viděli jsme vojáky kopati zákopy.

Dne 19. srpna 1914 odpoledne dorazili jsme s doprovodem Kozáků do Lublina. Všude stály davy lidu a chtěly nás vidět. Kozáci museli knůtou lid rozhánět, abychom mohli městem projít. Měšťané, když nás viděli, hned viděli, že jsme lidé kulturní. Čistě umytí, oholení a v čistém vojenském obleku, znajíce mluvit česky, německy a dorozumět se s Poláky i Rusy.

Až nás po Lublině povodili a vojákům bojovnou chuť tím udělali, zavedli nás k ubytování za město do patrové ohrazené školy. Jídla jsme měli dost. Civilisté (intelligence) nosili nám vuřt a žemle. Všichni mluvili polsky. Bylo jim dobře rozumět. V té budově byli též internováni příslušníci rakouští. Měli jsme naději, že nás naše armáda, která ležela za Krasnikem, ještě osvobodí. Byli jsme tam vesměs Moravané z olomouckého a hranického kraje. Sešel jsem se tam též se záložníkem od mého pluku č. 54 Karlem Pótčem z Partutovic. Kamarádili jsme spolu až do podzimu 1915, kdy jsem odjel do Sedmipalatinska.

Dne 21. srpna 1914 dívali jsme se z oken školy na zatmění slunka. Tentýž den večer odvedli nás na nádraží. Tam nás dojalo houkání ruských lokomotiv. Čistého místa tam nebylo, všude od vojáků samý výkal. Po nekonečném čekání nasedli jsme do vagonů a jeli do Smolenska. Tam jsme museli vysedat a vedli nás do velkého domu. Leželi jsme tam v chodbách na cementových dlažbách. Spát jsme nemohli pro velkou zimu noční.

Skoro ráno nás zavedli na nádraží, nasedli jsme do vagonů a jeli k městu Minsku. Dráha byla tam čtyřkolejná. Potkávali jsme vlak za vlakem s vojskem a dělama, kteří spěchali na frontu. V Minsku jsme si všimli pěkné nádražní budovy. Všude čistota a v oknech zelené stromky ve velkých čepaních. Když jsme potkávali ruská vojska, tu mnozí nám hrozili pěstí, ale většina se k nám chovala vlídně. Na nádražích nám dávali chleba. Rádi by s námi hovořili, ale měli to zakázáno. Důstojníci odháněli od nás vojáky, abychom jim neodebrali válečnou náladu.

Z Minsku jsme jeli dráhou k Moskvě. Od ruského velitele našeho transportu dostával každý z nás denně vyplacených 22 kopějek na obživu. Na každém nádraží stála jarmarečních bud celá řada,

ve kterých bylo na prodej k jídlu různých věcí jako vuřt, pečené kačeny, ryby, cukr, čaj, žemle, pirohy atd. Na každém nádraží při zastávce mohli jsme z vagonů vystoupit a k jídlu si něco koupit. Všechno bylo velmi laciné. Na každém nádraží byla zdarma horká voda k dostání, aby si při jízdě mohl každý udělat čaj. Voda se vařila ve velkých kotlech, tak zvaných kypjatok.

Každý druhý den dostali jsme při jízdě vlakem na nádražních jídelnách oběd: polívku, maso a maštěnou kaši, buďto pohanku nebo proso. Mísy a lžíce byly v jídelnách dřevěné, pěkně malované. Všude s námi přátelsky jednali a rádi s námi hovořili. Viděli, že mezi námi a lidem vesnickým v Rusku jest velký kulturní rozdíl. Jízdu jsme si prohlíželi ruský kraj a vzpomínali, že těmiže místy táhl kdysi (1812) francouzský císař Napoleon se svou armádou na Moskvu.

Přijeli jsme do Moskvy. Zvědaví jsme byli na tu matičku Moskvu. Vedle našeho vlaku stál již vlak, ve kterém byli zajatí Germanci. Ti byli dobře střeženi a z vlaku nesměli ven. Nám bylo dovoleno vystoupit z vlaku a mohli jsme se po nádraží procházeti. Z nádraží jsme viděli město. Zelené střechy a věže kostelů se třpytícími se zlatými báněmi.

V Moskvě jsme stáli 2 dny. Čaj jsme si dělali čtyřikrát denně. Horká voda byla vždy k dostání zdarma a balíček dobrého čaje stál 5 kopějek; velká bulka čili bělka 5 kopj., funt kostkového cukru 15 kopj., smažené kuře nebo velká porce žáreného masa (na nádraží) 20 kopj., pečená husa 40 kopějek.

Z Moskvy konečně jsme se hnuli a jeli vlakem do Nižního Novgorodu. Obchodní město na řece Oka (Volha). Přijeli jsme tam o setmívce. Přešli jsme onu velkou splavnou řeku po velkém dřevěném mostě. Prošli jsme městem na druhou stranu do jezdeckých prázdných kasáren, kde jsme se ubytovali. Kasárna byla moderní. V každé světnici prostorná železná lůžka a u každého lůžka bílá almárka na věci. Mezi kasárnami a městem bylo tolik bláta, že jsme nemohli nohy z bláta vytáhnouti. Byli jsme tam 8 dní. Ruští důstojníci chodili se na nás s úsměvem do kasáren dívat. Stravu jsme dostávali dobrou. Hoši z Prostějova vesele zpívali.

Dne 8. září, právě na svátek narození P. Marie, po poledni za pěkného počasí hnuli jsme se z kasáren k odjezdu. Šli jsme ulicí k nádraží. Lidé nám házeli z oken různé věci k jídlu. My jsme to chytali a lidé se tomu smáli. Byli mezi námi i Maďaři, a ti byli moc nemravní. Když jsme přišli na nádraží, nasedali jsme do přichystaných vagonů. Jeli jsme směrem k Uralu a pak ohromnými asijskými rovinami až po řeku Ob do města Novo-Nikolajevsk. Cestou jsme viděli dřevěné ruské vesnice pokryté slámou a nebo zeleným plechem. V každé větší vesnici třpytil se kostel (cerekev) s pozlacenými báněmi. U vesnice řady větrných mlýnů. Všechno na jeden typ stavěno, jak před Uralem, tak i za Uralem.

Když se vlak na nádraží zastavil, spěchali jsme si do nádražních krámků něco koupiti. Železničáři poklepali kladívky na kola, zda není někde osa zavařená. Transportní vlaky jezdily takovou rychlostí jako u nás vlaky osobní. Našli se mezi zajatci lidé nemravní a zloději. Vykrádali celé krámky. Došla věc tak daleko, že nám zakázali z vlaku vystupovati a žold byl nám zadržen na úhradu vykradených věcí. Největší zloději byli Maďaři. Později jsme zpozorovali, že když jsme dojeli na nádraží, tak obchodníci své krámky před námi zavřeli. Takové jsme se dožili v Rusku hanby.

Když jsme přijeli do města Samary na nádraží, tu jsme četli na nádražní budově SAMARA. To jsme dobře přečetli, poněvadž písmo jest v tomže jménu jako naše. Na kolejnicích nedaleko nás stál trpaslík. Díval se na nás a my na něho. Byl asi do jednoho metru vysoký. Obličej zarostlý vousem. Byl

takový, jak je vidíme někde v pohádkových knížkách. Ku vlaku přišli civilisté z ruské inteligence, tázali se nás, jestli nemáme na prodej hodinky, prsteny a nebo zlaté peníze. Jestli někdo něco měl, dobře to zaplatili.

Než jsme dojeli do Samary, zastavili jsme se před řekou Volhou v Sizrani. Okenice u vagonů nám zavřeli a teprve pak vjel vlak na most přes řeku Volhu. Vlak jel pomalu a jel asi 10 minut, než most přešel. Most je železný. Vlak vjede jako do železné klece a leží na 13 pilířích.

Ze Samary jsme jeli do Ufy. Viděli jsme, že město leží na pravé straně na svahu a má velké nádraží. Potom následovala města: Zlatoušť, Čeljabinsk, Petropavlovsk. Ten jsme viděli po pravé straně na svahu tak, že bylo celé město vidět. Mezi Zlatouštem a Čeljabinskem přešli jsme horami Uralem, kteréžto horstvo dělá hranici mezi Evropou a Asií. Ural, kde jsme projížděli, jest lesnatý a bez vysokých kopců. Viděli jsme tam kamenolom s pěknými kvádry kamenů. Vedle Petropavlovsku jeli jsme ráno. Noci byly velmi chladné. Vojáci dveře od vagonů pořád v noci otevírali, chodíce na stranu při jízdě. Bylo nám zima. Sehnali jsme si plechový kýbl a v něm rozdělali oheň. Tepla bylo od toho málo a čudu mnoho, proto jsme za Petropavlovskem vyhodili kýbl z vagonu ven.

Přijeli jsme do Omsku. Bylo to o poledni. Omsk jest velké město s velkou vojenskou posádkou. V nádražní jídelně jsme poobědvali. Ruští vojáci nás chtěli vidět. Proto lezli na střechy baráků, aby nás viděli. Byli jsme co první transport velmi vzácní. Z Omsku jeli jsme přes nádraží Kainsk a 30. 9. 1914 dojeli jsme do města Novo-Nikolajevsk na řece Obu. Náš transport čítal 1200 mužů zajatců. V Novo-Nikolajevsku jsme nasedali na loď a jeli proti proudu směrem ke hranicím čínským. Řeka byla velmi hluboká a široká. Hladina řeky samé víry. Břehy vysoké až 20 metrů a hlinité. Někde bylo vidět v břehu díry (jeskyně), kde bydleli rybáři a dělníci, kteří dělali dříví pro lodě k vytápění.

Loď byla pěkná, bílo natřená s parním pohonem. Na každém boku lodi vodní kolo. Místnosti měla loď ve spodu lodi a nad vodou. V lodi byl zvláštní vlhký vodní vzduch. Dostali jsme skoro všichni na lodi běhavku a vši. Ruských vší jsme se velmi báli. Ačkoliv jsme se proti nim bránili, přece jsme se proti nim neubránili.

Přijeli jsme do přístavu města Barnaul. Polovice z našeho transportu byla vyloděna, Němci a Maďaři. My Češi a Poláci jeli jsme dále až do města Bijska. Tam nás vylodili a vedli nás za město do dřevěných baráků, ve kterých byli v r. 1905 japonští zajatci. Měli jsme tam svou kuchyň, na každých 10 mužů dali nám velkou plechovkovou mísu, se kterou jsme chodili do kuchyně pro jídlo. Na čaj jsme dostali velký plechový čajník. Lžíce dřevěné, krásně malované. Chleba jsme měli dostatek. Obdrželi jsme též prádlo a mýdlo. Kdo měl špatnou obuv, dostal i obuv. Dali nám též špagáty a slámu, abychom si upletli slaměné rohože pod sebe na ležení.

Asi čtyřikrát vždy ráno konali jsme pod velením našich důstojníků tělocvik dle vojenského způsobu na nádvoří lágru. V noci jsme spáli ale nemohli pro vši, štěnice a rušňáky. Ve dne jsme chodili na vycházku volno bez vojenského dozoru. Později nám volnou vycházku zarazili. Museli jsme též pomáhati stavěti nové zemljanky pro nové transporty vojáků. Kdo se práce zdráhal, dostal i bití od ruského podřobaného šikovatele, který byl moc komisní. Říkali jsme mu Emil.

Jednou jeli okolo lágru po cestě cigáni. Tázali se u plotu, zdali nejsou mezi námi cigáni. Jeden mezi námi byl. Běžel k plotu k nim a pěkně se dorozuměli. Mlynáři, ševci, holiči obdrželi ihned

v městě práci. Dostali civilní oblek a měli se dobře. Hospodařili se soldátkami. My, hudebníci, měli jsme se též dobře. Chodívali jsme hrát do města úředníkům.

V neděli kdo chtěl, mohl jít do pravoslavného kostela na církevní obřad s doprovodem ruského vojáka. V kostele nás patriarcha vítal a měl k nám řeč, abychom si založili pěvecký kroužek, aby nám nebylo teskno. Velmi se nám líbil kostelní sborový zpěv se zpívanou litaní a odpovědí z pavlače: Hospodi pomiluj! Když jsme pochodovali v neděli do kostela čili cerekve, tu měšťané se na nás rádi dívali a s námi rádi hovořili. Děvčata se na nás z dratuárů jen smála.

Pracovní dobu jsme měli od 7 hod. ráno do 11 hod. dopoledne. Na zatroubení vojenského trubače šlo se s mísou pro menáž. V roce 1914 dostávali jsme maso dvakrát denně. V poledne a k večeři. Jednou hovězí, podruhé vepřové. K masu jsme mívali pohanku nebo proso. Chleba obdržel každý půl vojenského bochníku na den. Zbytečný chleba jsme prodávali civilistům. Za bochník nám platili 8 kopj. V baráku bylo veselo. Jedni dělali prsteny, měděné i stříbrné z ruských peněz, z koňských žíní nebo z kostí. Někteří kreslili, psali, malovali, druzí dělali vějíře, housle a dřevěné trpaslíky. Někteří šili, prali, chytali vši, dělali kufříky atd. Každý měl zaměstnání. Mnoho se nás učilo číst rusky, abychom věděli zprávy z novin.

Nejvyšším velitelem celého lágru jako i městské posádky byl ruský plukovník. Byl to již starší pán národnosti polské. Když k nám mluvil, dobře jsme mu rozuměli. Tomu plukovníkovi jsme chodili do bytu štípat dříví. Ve chlévě měl 2 krávy a místo králíků potkany.

Ve svátky vánoční 1914 dostali jsme lepší jídlo. Bílý chleba, ryby a maštěné makarony. V městě bylo ubytováno několik našich zajatých důstojníků. Chodili po městě na procházku a dělali kavalíry. Někteří naši zajatci chytali vši do skleniček, že si je přivezou domů na památku.

Na jaře jsme se chodili dívat na řeku Ob, jak na ní začíná praskat led, který měl až 1 metr tloušťky. Byla též podívaná, jak led odnášel do moře ty kopy hnoje, které tam lid z města přes zimu navozil. V Bijsku jsme viděli ve chlévě velbloudy a mlýn na mletí soli. Pohon byl koňskou tíhou dvou těžkých koní vedle sebe stojících na šikmo položeném, fošny vyplněném kole. Odpolední pracovní doba byla od 2 do 5 hodin. Potom bylo opět volno. Na práci jsme každý den nechodili.

Z města Bijska mohli jsme psát domů. Dostal jsem tam i z domu odpověď. Kolega Karel Pótš obdržel z Partutovic i peníze, 11 rublů. Jeden zajatec obdržel od Olomouce i balík.

V březnu r. 1915 již hodně tálo a na loukách bylo vidět stáda špačků jako u nás. Jednou týdně chodili jsme se koupat do parní městské koupelny. Byly tam též sprchy. Město Bijsk mělo široké ulice, ale dlážděné slaměným hnojem. Ráno leželo na ulicích zabitých potkanů a koček. Domy byly dřevěné i patrové. Některé byly též z cihel, zděné s pěknou štukaturou. Střechy vesměs skoro plechové. Nescházel tam ani obchod, ve kterém by neuměli německy.

V zimní době se projížděla hrdá ruská inteligence na krásných saních pokrytých pěknou dekou se střapcemi vlekoucích se po sněhu se zapřaženou s větrem uhánějící koňskou ruskou trojkou.

V dubnu r. 1915 nadělali z nás v lágru pracovní oddíly po 150 mužích a čekali jsme z Bijska na odjezd někam na práci. My, Moravané od olomouckého pluku č. 54, drželi jsme pohromadě - jako Karel Pótš z Partutovic, Klvaňa z Paršovic, Hynek Baťák z Holice, Svačinka z Příkaz, Fr. Pospíšil z Čech od Prostějova, Horyl z Daskabátu a jiní. Koncem dubna jsme před barákama nastoupili, ruský

plukovník se s námi rozloučil. Přál nám mnoho zdaru a šťastné shledání s našimi rodinami v naší vlasti. Šli jsme do přístavu a nasedli na řece Obu na loď. Jeli jsme po proudu řeky až do města Novo-Nikolajevska. Jest to právě tam, kde hlavní železná dráha přejíždí po železném mostě řeku Ob směrem k Vladivostoku.

V Novo-Nikolajevsku jsme nasedali do vlaku a jeli směrem k domovu na západ až na nádraží městečka Kainska. Z Kainska šli jsme den pěšky. Jeli s námi i povozy, kdo měl ranec, mohl si ho naložit. Šli jsme od Kainska na jih. Došli jsme šťastně do vesnice čili derevny Starý Karapus. Tam se nás mnozí lidé báli. Chodili jsme dědinou klepati na okna a se tázati, zda nechtějí do domu zajatce na práci. Došel jsem s kamarádem Pospíšilem k domu hospodáře Ivana Maximoviče Karapkova. Byl to starý dědeček, který hospodařil se ženou svého syna, který byl na vojně, doma měl 2 děti.

V domě bylo čisto jako všude v Asii. Byla předsíň čili kalidore, potom síň, vpravo jizba. V předsíni viselo s vodou plechové umyvadlo. Okna natřena bílou barvou, podlaha a lávky natřeny žlutým lakem. Stavení bylo dřevěné z trámů. Totéž i ostatní ve vsi. Leger jsme si udělali pod kůlnou na slámě. Jídlo bylo dosti dobré. Každý den čerstvé pšeničné pečivo: bulky, pirohy, blinci a jiné.

Pracovati jsme nuceně nemuseli, jen dobrovolně. Od vojenského velitelství jsme dostávali 22 kopejek žoldu denně. Za stravu jsme platili nejprve 10 kopejek, později 15 kopejek hospodáři denně. Někteří zajatci si kupovali a vařili si stravu sami. Později, až nám vojenská správa žold zarazila a byli jsme povinni při polní práci pomáhati, bylo po uvalování.

Nejprve byli s námi i naši zajatí důstojníci na vesnici. Měli jsme dva muže. Později byli odvoláni a byl nad námi ruský záložní kaprál, který nás každý den na prověrce spočítal, zda jsme všichni. Předčítal nám též nařízení od generála Schmida, velitele válečných zajatců v Rusku. Tento ruský kaprál čili mladší untěroficír byl dobrák od kosti. Byl též zajatcem v r. 1905 ve válce s Japonskem. Později byl i ten od nás odvelen a dojížděl k nám se žoldem a rozkazy každý týden v kočáře starý šilhavý úředník, kozák z Kainska.

Tento úředník nechal si nás každý týden nastoupiti, spočítal nás a tázal se hospodářů, u kterých jsme byli, zda mají na nás stížnosti. Na koho byla stížnost, tomu hned přede všemi natloukl pěstí do tváře s podotknutím, abyste věděli, že já jsem starý kozák.

Dokud jsme dostávali žold a nemuseli jsme pracovati, procházeli jsme se po asijských pláních. Chodili jsme se koupati do říček a jezer. Chodili jsme do makytových lesů a obdivovali jsme se hnízdění dravého ptactva s velkým hnízdem na každém pátém stromě. Večer jsme pozorovali volně pobíhající koňstvo, jak se kupí na noc do vesnice, utíkaje před vlky a komáry z polí a pastvin.

Za práci, kterou jsme chazajům konali, byli povinni nám zaplatiti. Někteří práci zaplatili a někteří zajatce různým způsobem vykořisťovali. Pracoval jsem s Fr. Pospíšilem u jednoho hospodáře do dělání sena. Potom jsem se s ním navždy rozešel. Odešel jsem k hospodáři do druhé dědiny, který lépe práci platil. Tam jsem byl přes celé žně. Zdržoval jsem se tam většinou v poli. Spal a vařil jsem ve stanu z drnů udělaném. Hospodář dal mi flintu, abych si zastřelil sem tam divokou kačenu, kterých tam byla na jezerech mezi rákosím hojnost. Chléb, sůl, kartošky (brambory) a mléko mi dovážel hospodář z dědiny. Po žních jsem pásal koně a dělal z chrastí dříví na otop pro zimu. Hladu jsem tam neměl. Žil jsem na pášně v dáli s koňmi sám jako poustevník.

Po západu slunka při setmívce započali vlci v dálce již výtí. V letní době nebyli nebezpeční, poněvadž měli dost zajíců. Na noc jsem stan pevně zavřel a pod střešku lehl. Navštěvovali mne tam černí potkani. Hledali něco od jídla. Hříbě a kobylu hlídal volně pobíhající vyspělý hřebec, který nedopustil vlkům přístup. Bil zadkem, odháněje tím nepovolané. Okolo stanu rostlo mnoho sladkého dřeva, které se u nás o Velikonocích dosti draho prodává. Plazí se to pod drnem n a pastvinách jako provazy, vyhání to nad zem větve jako agátí. Tamní lidé si toho nevšíмали. Pěšky jsem nikde nechodil. Sedl jsem na koně a galop rajtoval.

Obilí jsme mlátili na poli. Hospodáři si vzájemně pomáhali mlátit. Na pastvině se udělalo humno odškrábáním drnů čili trávníků. Dovezl se pojezdny dřevěný žentour, kůly se k zemi připevnil, zapřáhli se do čtyř ojí čtyři koni, mlátička bez vytřípadel a vjó! Ženské odhrabávaly na volném místě slámu dozadu. Vzadu se ukládala do stohu. Zrní se táhlo jako hrob od mlátičky do ztracena dozadu. Mlatva šla rychle. Potom se fukarem na místě foukalo. Sela se většinou jenom pšenice, něco málo ovsu, proso a brambory. Kromě toho konopí, slunečnice a melouny.

V Asii sibiřské vesnice jsou takové: dřevěné obytné chatrče ve dvou řadách stavěny. Mezi chatrčemi jde rovně skrz celou ves volné návší s cestou. Chatrče nejsou nalepeny až k sobě, nýbrž nejméně 30 kroků od sebe. Mezery jsou vyplněny žerďovým plotem. Mezi a za stavením jsou na kůlech střechy. Stěny proutím vypleteny, některé hlínou vymazány. Střechy slámou, sem tam i plechem kryté. Studny hluboké, fošnami nebo dřevem vyšalovány. Výběr vody džberem na řetězu připevněném, který se vine okolo hřidelu, na boku kolo nebo klika. Voda ve studnách jest velmi studená. Voda na čaj se bere z řek a potoků.

Řeky a potoky jsou tam hlinité, bez kamení a velmi hluboké. Vody mají velmi malý spád, proto tekou velmi pomalu a mají mnoho vírů. Hned za každou skoro vesnicí stojí 5 až 10 větráků v řadě vedle sebe. Deskami obité jsou jen nahoře jenom mlýnice. Kříž, na kterém stojí mlýn, jest volný.

Okolo vesnice v obvodu jednoho kilometru jsou pastviny, na kterých se volně pase dobytek: krávy, telata, prasata, ovce a koni. Za tímto obvodem jest vyhozen hluboký příkop. Za příkopem následují role a louky na senoseč. Honitba zvířete tam byla volná, taktéž i lovení ryb v řekách a v jezerech volné. Střílení labutí bylo hříchem. Chytání a střílení holubů též hříchem. Holuby chytali jestřábi a káně. Zajíci tam měli v zimě kožich bílý. Nikdo je nepojídal, poněvadž mají tlapky. Rusové stříleli jenom kačeny a divoké husy. Masa měli dost hovězího a vepřového. Když zabili vepře, nebo něco hovězího, krev vypustili na zem a střeva hodili psům.

Staré úhory zarostlé pcháčím na 1 metr výšky oral jsem koňmi velkým sibiřským vysokým pluhem, který ten plevel do země pochoval. Role vzdělávaná se orala moderním americkým pluhem, který oral bez držení. Hospodáři tam měli též stroje žací, křídlovky. Na poli jsem nespátřil nikde kámen. Všude černá země. Sibiř byla ve všem mnohem pokrokovější než Rusko evropské, poněvadž carismus vyháněl pokrokáře a rebely na Sibiř, aby měl od nich starý režim pokoj.

Vesnice daleko od sebe roztroušené se špatnými spojovacími cestami. Někde se přejíždělo močálem. V močále bylo naházeného haluzí a kůlů, aby se mohlo přejetí. Na jezerech bylo různého ptactva a houpalo se na vlnách vody. Líbil se mi černý pták něco větší jak náš kos, ale na dlouhých nohách. Ten běhal na vodě jako na zemi. Ryby v jezerech byly: štiky a šupinatí karasi.

Když jsme byli s koňmi v letní době na pášni, tu jsme rozdělali na noc oheň na louce. Až byl oheň velký a hojnost uhlí, nakladli jsme na oheň zelené trávy, aby se z toho hodně kouřilo. Koni, kteří se v okolí pásli, přiběhli všichni k ohni, postavili se do kouře a frčeli. Tím se zachraňovali před mraky komárů, kteří hrozně štípali.

S m u t n ý p ř í p a d. Když jsem byl ve Starém Karapusi, tu museli muži, většinou ženáci, narukovati na vojnu. Lidé z vesnice je doprovázeli. Šli z vesnice v řadě. Mužci, ženské a děti. Mužci měli hlavy obnaženy. My, zajatci, jsme se přidali vzadu k nim. Doprovázeli jsme je kus za dědinu. Všichni byli velmi smutní a nemohli říci, zda se ještě vrátí. Tak odcházeli chudáci proti chudákům s nechutí bojovati proti sobě a neměli mezi sebou tu nejmenší příčinu, proč se mají navzájem vraždit. Nařízení k tomu dávali jacísi zloduchové, kteří měli pekelnou moc k tomu vytáhnout z domovů otce i syny a odvésti je na pole smrti tam, kde zloduchové poručili. Tak tomu bylo u nás v Rakousku i v dalekých končinách Ruska. Každého našli a z domovů vytáhli.

Vesnice Starý Karapus ležela v Kajnském újezdu. Kajnský újezd ležel v Tomské gubernii. Tomská gubernie v Asii okolo řeky Obu. (Viz mapu.)

Na podzim v roku 1915 stáhli nás všechny zajatce z vesnic do města Kainska. Jeli jsme s chutí do města. Mnozí mysleli, že nás povezu domů, že jest mír. Ubytování jsme byli na nádraží ve školní budově. Sešlo se tam nás i mnoho známých. Měl jsem tam i z domova lístek. Z Kainska jsme jeli zpět ku řece Obu do města Novo-Nikolajevska. Tam jsme chodili na práci do nádražního skladiště překládati různé zboží. Odtamtud jsem se hlásil na práci jinde. Odjel jsem koncem listopadu do Tomska. Jeli jsme tam velkým pralesem. Viděli jsme tam svalené, velké, stářím sešlé stromy. Z mechu a rašeliny vyrůstaly nové stromy. Bylo tam viděti i mnoho dír od zvěře.

Byli jsme ubytováni vedle města ve vlhkých zemljankách. Bylo tam mnoho Čechů. Ti si stěžovali na špatnou práci při opravě břehů čili na dambě. Bylo tam několik zajatců i zasypáno. Měl jsem střevice s dřevěnou podrážkou, kterou jsem si sám udělal. Při prohlídce obutí obdržel jsem střevice kožené, ale velmi špatné. Bylo v nich moc zima. Byly to vlastně boty, ale podrážky jako papírové. V barákách jsme pracovati nemuseli. Hráli jsme na hudební nástroje.

Dne 6. XII. 1915 na den sv. Mikuláše nasedali jsme do vlaku, bylo nás asi 900 mužů, a jeli jsme blíže k domovu, na frontu kopati zákopy. Cestou jsme se měli dobře. Ve vagónech bylo teplo. V každém vagóně byla pjéčka. Přijeli jsme až do Smolenska. Tam jsme vysedali a dali nás do dřevěné boudy. Tam nám bylo hrozně zima. Nacpaní jsme tam byli jak herinci. Běhali jsme zimou okolo baráku. Vedle toho baráku stál velký pomník velkým řetězem obtočený, na kterémžto místě postavil se jeden ruský generál se svou jízdou v roku 1812 proti Napoleonovi na odpor.

Měli jsme tam hlad. Dovezli nám jen jednou denně kotel kaše a ta pro všechny nestačila. Jednou jsme se tak ku kotli tlačili, že jsme kotel z povozu převrátili.

Když jsme jeli dráhou, nejeli jsme již od Uralu na Moskvu, nýbrž ze Syzraně na Penzu, Tulu, Kalugu, Smolensk. Okolo Smolenska stály ještě vysoké staré zděné hradby. Na nádražích již nebylo tak rušno jako v r. 1914, když jsme jeli na Sibiř. Dráha byla udržována pořád v dobrém stavu. Místo mužských konaly službu ženské.

Ve svátky vánoční jsme se ze Smolenska hnuli. Nasedali jsme do vlaku a jeli jsme blíže k frontě. Vysedali jsme před městečkem Horodkem. Bylo to večer. Šli jsme kus cesty pěšky. Zastavili

jsme se v polu za dědinou u jednoho lesa. Byla zima. Vítr kňučel. My zimou běhali sem a tam, abychom se zahřáli. Naši vojáci, kteří nás vedli, nemohli se dozvědět v noci zprávy, kam nás mají zavést. Někteří si udělali v lese oheň, ale všechno bylo od snihu, špatně hřál. Já běhal zimou sem a tam. Byl jsem celý studený a jako ledem vycpaný. Povídali jsme si. Jestli tentokráte nezmrzneme, tak na ty vánoční svátky nezapomeneme. Konečně jsme se hnuli a zavedli nás do lesa, ve kterém byly nadělané v zemi baráky. Všechno bylo pod snihem. V těch barácích zima nebylo. Jakmile jsme si v nich zatopili, sníh se započal na střeše rozpouštět a voda z něho kapala na nás.

Stravoval nás Červený kříž a velmi dobře. Týden jsme nic nedělali, jen odpočívali. Tím jsme se zotavili. Za týden jsme započali kopati nové díry pro další baráky. Sotva byl barák postaven, přijel transport Maďarů a přišli do toho nového baráku. Všichni v něm z vlhka onemocněli.

Já jsem se dostal při Horodku do nemocnice za obsluhovatele. Nemocnice měla název: Vozvratná bolnica Poňatočisna u městečka Horodku. Bylo to mezi městy Vilnem a Minskem. Vilno měli v rukou Němci a Minsk Rusové. V této nemocnici byli většinou nemocní naši vojáci-zajatci. Doktorka, která měla nemocnici pod sebou, jmenovala se Zachaňská. Dostával jsem za obsluhu 10 rublů měsíčně a stravu. Onemocněl jsem na tyfus též. Musel jsem lehnout, ale plat mi šel. Chodíval jsem s kamarády Čechy hrát na houslích ruským důstojníkům na večírky do Horodku. Dostali jsme vždy dobře zapláceno.

Naši zajatci umírali v nemocnici na žloutenku, tuberu a srdeční nemoci. Když se vidělo, že pacientovi lépe již nebude, dána mu byla černá injekce a za několik hodin usnul navždy. Nikdo se netázal, co to za člověk byl, a jak se jmenoval. Tak pomřelo v zajetí mnoho našeho lidu, aniž se ví, kde.

V březnu r. 1916 byla na frontě v úseku proti nám velká kanonáda. Tak se všechno třásl, že skleničky s léky na policičce jen o sebe klapaly. Dívali jsme se večerama na frontu, jak tam ohnivě koule lítaly sem a tam. Někdy jsme viděli na frontě na obloze mnoho obláček, jak dělostřelectvo pronásledovalo letadla.

V měsíci květnu vyhnali nás všechny zajatce na kopání zákopů. Šli jsme transportem z Horodku asi 1 ½ dne pěšky. Přišli jsme do vesnice Pomořčiny. Při pochodu jsem při odpočívání v příkopu usnul a neprobudil se až v noci, kdy kamarádi byli již pryč. Byl jsem nucen jíti zpět na ruské etapní komando se hlásiti. Tam mne považovali na špiona. Konec koncům mne zavedl jeden na koni za mým transportem do vesnice Douběnky.

Z Pomořčiny jsme přišli do vesnice Kapustinové, kde jsme byli ubytováni ve stodolách delší dobu. Lidé v tomto kraji mlátili obilí pístem na špalku klečíc. Obilí žali srpem.

Každý den večer při prověrce museli jsme stát v pozoru a naše ruské stráže zpívaly při tom carskou hymnu: Bože, cara chraň. Dvě hodiny od Kapustinové bylo malé městečko Voložín. Tam jsme kupovali struny a vesele hráli. Z Kapustinové jsme přišli do Dubiny a tam jsme byli v zemljankách. Házela tam německá letadla bomby. Dělalí jsme přes bažinu most a káceli stromy v lese, které se řezaly lesopilkou ihned na fošny v lese. Stravy jsme měli málo a velmi špatnou. Místo chleba nám vozili suché, hořké kůrky, nasbírané v jídelnách. Místo masa vozili nám rybí hlavy v pytlech na polívku. Polívka z toho byla velmi hořká. Po dohotovení mostu, který měl délku 2 km, přijela vojenská komise v 9 autech a v jednom z nich generál Kuropatkin.

Museli jsme někdy i skládati těžkou municí na nádražích. Pracovat jsme museli po celý rok kromě svátků vánočních a velikonočních. Dokud jsme byli v Pomořčině, odešli jsme jednou pro děšť ze zákopní práce se souhlasem strážce domů. Sotva jsme přišli do zemljank, přišel rozkaz ven do práce. Strážník musel na frontu a ze zajatců každý desátý muž byl odpočítán do Voložina, kde dostali od našich bratrů Slovanů 25 ran prutem na zadnici, až otekli. Tak trestal naše zajatce náš velitel robočího batalióna vojenopljených ruský kapitán, který se nám chlubil, že v r. 1912 byl v Praze na všesokolském sjezdu.

Když jsme zmokli v práci, sušili jsme mundůr buď na sobě, nebo v noci pod sebou. Mokrota, to bylo něco pro vši. Leželi jsme na tvrdých pryčnách, až jsme měli klouby černé, otlačené. Proto jsme sbírali v lesích suchou kaprad' a stlali pod sebe.

Na podzim v r. 1916 přišli jsme opět do Pomořčiny. Já jsem odešel k maďarskému oddílu do vesnice Peršaje. Tam jsem se nechal fotografovat. Byli tam i Moravané. Chudák Zika, Čech z Vídně, dostal trest pod palku. Na rameno místo pušky dostal sochor a na záda do baťohu písek. Tak musel stát v pozoru před barákem 2 hodiny v mrazu s ostatními trestanci. V tu zimu z r. 1916 na 1917 omrzly mi nohy v botech tak, že se mi celá pata na levé noze oloupala až na maso. Ačkoliv byla krutá zima, lékař mne na práci poslal.

Ve vánoční svátky hráli naši zajatci v Peršaji v kostele polskou píseň na melodii „Bože, cos ráčil.“ V Peršaji jsme měli i svou lavku, čili obchod. Cukr tam pro nás zajatce přišel, ale žádný jsme nedostali. Náš velitel, ruský kapitán, si cukr nechal zabalit a poslal ho do vnitrozemí své ženě. Tak nás hladové chudáky okrádal.

V r. 1917, hned po Novém roku, odešli jsme z Peršaje do Brusí. Někteří kamarádi měli chuť se dát k č. legiím. V Brusích byly pro nás slušné baráky nad zemí. Oslavovali jsme tam státní převrat, když převzal moc ve státě Kerenský. U Brus jsme dělali zákopy v lese. V únoru 1917 byla taková zima, že jsme nemohli nic ukopnouti. Díry do země jsme dělali žhavým železem. Ruští sapéři byli na nás moc vlídní a dobří. V obci Brusích hnízдили u stavení na stromech čápi.

Z důvodu, že jsme nedostávali do stravy žádnou zeleninu, onemocněli jsme v květnu r. 1917 na cinku a škorbut. Tuhla nám v údech krev. Nohy a dásna nám červenaly. Tím, že nám krev řádně neproudila, trpěli jsme velkými bolestmi a k tomu všemu jsme měli v očích vlčí mlhu. Dostal jsem kašel a nemohl jsem na nohy. Vojenský lékař mne poslal sanitním vlakem do Molodečna. Tam jsem ležel několik dní. Dávali nám nakládanou zeleninu. Z Molodečna jsme jeli do Orlova. Tam místo nebylo. Proto nás zavezli do Moskvy. Zavlekli nás na zvláštní kolej a zatáhli nás až nedaleko k řadě nemocnic.

Byli jsme ve vlaku jenom v podvlíkačkách a v košili. Z vlaku do nemocnice bylo asi 1000 kroků. Nikdo se o nás nestaral. Museli jsme z teplých vagonů vylézt a ve snihu po čtvernožce se plaziti až k nemocnici. Byla zima a sníh čerstvo napaden, ačkoliv byl již květen.

Když jsme se v tom snihu po zemi plazili, poněvadž jsme na nohy se pro bolest postavit nemohli, tu mimojdoucí dámy s důstojníky na nás pohlíželi, ale nikdo žádnému nepomohl. Tak tomu bylo všude po odstranění cara Mikuláše II. Nastala svobodná demokratická Rosija. Jaké tam ale byly zmatky a nepořádek, to nelze vypsati. Lezl jsem po čtvernožce ve snihu až k dvoupatrové nemocnici. Zima se mnou třepala. Zalezl jsem za těžké dveře nemocnice; rozkaz zněl: nahoru do 1. patra. Lezlo

nás několik po studených cementových schodech nahoru do 1. patra. S bolestí jsem hledal kouteček, kde bych si mohl lehnouti. Světnice byly přeplněny nemocnými a umírajícími našimi zajatci. Proto jsme museli zůstat ležeti na chodbě, na cementové studené dlažbě.

Když Rusové viděli, že s námi zima třepe, dali nás do světnic na podlahu mezi postele. Bylo tam dosti teplo, ale ten švajneraj, že v noci po nás nemocní pluli. Do postele jsme se dostali teprve tenkrát, až někdo v posteli zemřel. Vedle mne zemřel blondák Maďar na tuberu, bylo to asi na třetí den po mém příchodu. Když mrtvolu odnesli, hned jsem do teplé postele vlezl nedbaje, že byla deka po chudáku špinavá a ubryndaná. Na druhé straně ode mne ležel na posteli germánský voják na touže nemoc jako já, ale bylo mu již lépe. Těšil mne, že se vyzdravím. Nebylo mi dobře, ale pozoroval jsem ten nepořádek a nekázeň.

V té světnici, ve které jsem ležel, bylo asi 15 postelí. Sanitní službu konali ruští vojáci a germánští zajatci. Tito lumpové místo aby obsluhovali bolestí se svíjející pacienty, hráli po celých dnech karty. Jestli je některý pacient volal, že chce jít na stranu, ani se mu neozvali. Až se v posteli podělal, vzali řemeny a dobře ho zbili. Tak šlo jednomu našemu Slovákovi, který ležel naproti mé posteli. Když ho bili, volal svou matku o pomoc.

Když přišel lékař, ten si ani žádného velmi nevšiml. Přešel světnici, vodil se s milosrdnou sestřičkou pod paží. To byl tehdy v Moskvě jeden bordel. Jestliže lékař někomu předepsal lepší stravu nebo trochu mléka, sežral to obsluhující personál a pacient nedostal nic. Spravedlnosti se tam nikdo nedovolal. Ruští důstojníci měli tenkrát z vojáků strach, poněvadž byla právě revoluční, neukázněná doba.

Když někdo zemřel, první se vrhli k posteli zemřelého zloději, kteří hned všechno pod hlavou mrtvoly prohlédli, zdali tam není něco cenného. Nejlépe to uměli říšští Němci (zajatci), kteří již byli delší dobu v Moskvě za saniteráky. Ruská sanita hrála karty a Germánci kradli. Takovýmto nepořádkem měli jsme všichni velký hlad.

Nemocnic bylo v jedné řadě 8 velkých budov a všechno přeplněno. Denně umíralo mnoho našich zajatců. Každý den přijel k nemocnici vůz platěňák. Naložila se naň fůra mrtvol, plachtou se přikryla a vjo do šachty vysypati. Našel se nám tam i lékař z Moravy. Ten nám řekl tolik: Kamarádi, já bych vám pomáhal, ale čím? Léků žádných není a všude nastal obrat, svoboda a nepořádek.

Nejsmutnější podívaná byla na naše nemocné zajatce, kteří onemocněli na práci při murmaňské dráze. Ze severních končin je vezli muži na saních. Kdo na cestě zemřel, vykoulili ho ze saní na sníh za potravu vlkům a jelo se dále. Takových nemocných našich chudáků leželo mnoho v Moskvě. Viděl jsem je v jedné velké světnici. Ležel každý jako úl na posteli tváří nahoru. Celé tělo a krk oteklé. Mluvíti již nemohli, jenom cosik šeptali. Dásna měli černá, zuby jim vypadávaly. Viděl jsem, jak jim sestřička mazala dásna jodem.

V oné době napsal jsem rodičům do Luboměře z Moskvy lístek, že jestli zemřu, ať ví, že jsem pohřben v Moskvě. Lístek do Luboměře došel. Potěšit mnoho nepotěšil.

Moskevské lazarety stály na malé vyvýšenině a asi 200 kroků od města. Z poschodí měli jsme krásnou podívanou na město. Viděli jsme nedaleko v městě velkou budovu bez střechy a na budově zapřaženou ruskou trojku koní v kočáře. Všechno bylo uděláno ve skutečné velikosti.

Vedle našeho lazaretu byla vojenská jízdárna ruských kadetů. Dívali jsme se na ně každý den, jak cvičí se v běhu na koně skákati. Přáli jsme si ještě jednou tak ozdravěti na úroveň oněch ruských kadetů.

Netrvalo celých 14 dnů, kdy řval po světlici ruský feldvébl, že kdo může jen trochu choditi, ať se hlásí na transport dále do vnitrozemí. Ačkoliv jsem ještě bídě chodil, hlásil jsem se z té ruské matičky Moskvy pryč. Bídě jsem došel až do tramvaje (vozu elektrické dráhy) a jeli jsme skrz celou Moskvu k jižnímu nádraží. Tam jsme nasedli do vlaku a jeli jižně od Moskvy do města Rjazaně. Tam jsme byli ubytováni v jedné škole. Nebylo tam špatně, ale málo jídla. Měli jsme tam velký hlad. Krmili nás červenou vařenou burgyní. Hned vedle byla promenádní civilní zahrada, ve které hrála každý den hudba. Vedle zahrady bylo kino. Smutno nám tam nebylo, ale hlad, hlad.

Že jsme měli hlad, to zaviňovali ti, kteří z kuchyně nosili jídlo k nám. Byli velmi pohodlní a nechtěli se s tím smýkati.

Každý obdržel krajíček chleba, malou lžičku kaše nebo bramborů, kousek cukru, čaje, teplé vody a burgyně. Tenkrát byla hrozná vedra a katastrofální sucho. Řeka vyschla, lidé chodili smutní. Brambory, které lidé nasadili, chodili je zanedlouho z hladu vyhrabávati.

Přišli k nám do nemocnice noví ranění Češi od 35. českého pluku, z bojů od Břežan. Ti se nám divili, že jsme již tak dlouho v Rusku. Vyprávěli nám zajímavé věci z bitvy s českou legií.

V měsíci září 1917 odjel jsem jako polozdravý do lágru v Tambově. Tam jsme byli ubytováni v Národním velkém domě. Na práci nás honili do bahna na rákosí. Uřízl jsem se na trávě. Tekla mi z rány krev jako rezavá voda. V té budově se netopilo. Bylo nám tam hrozně zima. Měli jsme tam hlad. Jídlo, které nám patřilo, sežral vojenský dozorcí a civilní personál. Vařili nám jenom cibulovou vodu. Velitel lágru, ruský raněný důstojník, nám vytýkal, že ruští zajatci u nás nemají ani teplé vody.

Hlásil jsem se na práci z lágru ven. Přišli jsme do závodu, kde se kroužilo zelí. Tam jsme se najedli aspoň toho zelí. Hryzali jsme to nejprve přímo z hlávek. Do beček jsme to nešlapali, ale přímo od kroužáčky do díry udělané v zemi. Potom jsme narukovali zpět do lágru. Kdo měl dlouhé vlasy, tomu vystříhl felák strojkem na hlavě brázdu a nechal ho žít dále. V lágru jsem si koupil od cigána za 6 stříbrných rublů housle.

Pozdě na podzim šli jsme na práci do cukrovaru k hraběti Orlovi. V práci při cukrovaru měli jsme stravu dobrou. Těžkosti byly, že jsme museli pracovati v noci. Oděv jsme měli špatný, noci jasné a studené. Čekali jsme vždy s bolestí, až bude ráno. Tenkrát jsme se nahleděli na hvězdy a na Severní vůz a dle hvězd určovali, kolik je hodin. Ve dne jsme mohli spát, ale nebylo klidu. Kamarádi, kteří dělali ve dne, chodili sem a tam, a to nás ze spánku budilo. Nakládali jsme většinou cukrovku, která byla u cukrovaru na hromadách, do vagónů.

Dozor měli nad námi ruští vojáci, kteří utekli ze zajetí z Germánie. Ti se na nás mstili. Byly to většinou potvory.

Po cukrové kampani přišli jsme opět zpět do Tambova do lágru. Aby nám tam bylo tepleji, dotáhli k nám 1500 Turků z pevnosti Jezerůma, kteroužto pevnost Rusové dobili. Turci se bratrsky o všechno dělali. Všechno na vážkách převáželi, aby nikdo nebyl ošizen. Jeden jejich poddůstojník

uměl i německy. Když šli na stranu, každý měl s sebou láhev s vodou a přirození si vždy vodou opláchli. I když šli na malou stranu, čapli a kalhoty stáhli.

Jednou přišel rozkaz, že nás zajatce, kromě Turků, přebírá Gorotskoj upravení, čili správa města Tambova. Z lágru nás dali do města do malých světnic bez topení a bez nábytku. Posedali jsme na podlahu a čekali jsme na Mesiáše, až nás vysvobodí.

Stravu jsme nedostali žádnou. Dávali nám peníze v poštovních známkách. Za známky nám nechtěl nikdo nic prodati. Za carské ruble bylo všechno. Ani za "kyreňky" lidé zboží nechtěli prodati. Takový tam byl nepořádek v nové svobodě.

Konečně započali nás civilé rozebíratí na práci. Chodili chazajové z dědin a ti nás jednoho po druhém z tohoto hladového vězení odvedli. Přišel jednou vousatý děda v kožichu, ohlíží se po nás, koho by si vzal. Já jsem se mu namanul, že s ním půjdu. Byl to z dědiny malý sedlák. Opustil jsem nerad svého kamaráda, který zůstal smutný u svého ranečku na podlaze seděti. Byl to mladík asi 26 roků starý, rodák z Čech od Čáslavi, zajatý u Břežan v r. 1917. Rusky neuměl.

Šel jsem s dědou na nádraží a jeli jsme kousek vlakem. Potom jsme byli v jedné krčmě na noc. Byla tam samá špína. Vlezli jsme si lehnout na velkou pec. Bylo tam horko. Nespal jsem celou noc. Všichni a rusňáci s ploškami chtěli mne sežrati. Měl jsem se škrábáním co brániti.

Ráno jsme vstali, popili čaj a šli pěšky polem asi 6 hodin do vsi, odkud děda byl. Já jsem byl cestou již tak slabý, že sotva jsem nohama plantal. Pořád jsem se dědy tázal, zda ještě dlouho půjdeme. On mne těšil, že již brzy tam budeme. Konečně jsem uviděl několik bašt, a to byl ten cíl. Bylo to Futter Popov u vsi Dupljačiny, gubernie Tambovská. U tohoto hospodáře jsem byl od listopadu 1917 do června 1918.

Když jsem přicházel ke vsi, viděl jsem kus bolševické revoluční práce. Vypálený, pěkný, zděný, velký statek.

V zimě jsem mnoho nepracoval. Poklízal jsem jenom dobytek. Měli jsme 5 koní, 15 ovcí, 1 krávu a 1 tele. Všechno zmrzalo pod velkou kůlnou. Stěny kůlny byly opleteny vrbovým proutím. Střecha pokryta slámou. Všechno bylo pod jednou kůlnou volně puštěné, jenom žerděmi přehrazeno. Ze soucitu k zvířectvu nadělal jsem ze slámy věchtů a obstavěl z venku celou proutěnou stěnu, aby ten vítr tak hrozně nefučel na to nešťastné domácí zvířectvo. Za tuto práci a starost mi hospodář děkoval a řekl: Kdybych neměl Rudivona, tak můj dobytek mi letos zimou propadl. Moji syni se nestarají o nic.

Nejstarší syn Vasil, ten měl již sám velkou rodinu, Alexej, ženatý, přišel z vojny co četař celý zvrědovatělý a syn Jakob, co nejmladší, ženatý, přišel z vojny domů v r. 1918 v končinách. Dělat nic nechtěli. Jenom s babama se váleli.

V době postní měl jsem hladu dost. Když půst nebyl, bylo to ucházející. Bývali jsme všichni v jedné jizbě a jedli u jednoho stolu. Stará babka byla pořád jen za pecí. V koutu jizby byla postel, ve které spal syn Jakob se svou babou a s děčkama. Já spal s dědou na podlaze na slámě mezi stolem a postelí, ve které spal Jakob. V noci jsem několikrát poslouchal, jak prcají. Na přikrytí jsme měli velké kožichy.

V noci mrzlo, až praštělo a děda mne budil, abych se šel podívat pod kůlnu na skotinu. Musel jsem dávat pozor, zda se do kůlny nevedrali v noci na ovce vlci. Nebo jestli se něco neokotilo, sic by to do rána na zemi zmrzlo. Koni se v noci honili, až země duněla a tím se zahřívali. Hůře to bylo s krávou. Ta stála celá ježatá. V noci se otelila. Tele jsme zanesli do jizby na zápečí. Čistisko z ní viselo až k zemi asi týden. Zmrzlé to bylo, až to za ní při chůzi po zemi klapalo. Když to upadlo, děda to vzal a hodil to na střechu kůlny. S ovečkami to bylo též velmi smutné a ubohé.

Když mne děda vzbudil, já musel natáhnout válenky a kožich na sebe a jít přes dvůr asi 30 kroků do kůlny. Když jsem z jizby odcházel, nezapomněl jsem s sebou vzít z jizby bochník chleba pod šubu. V kůlně jsem měl nůž a tím jsem ten pecen řádně pobiřmoval. Nedbal jsem toho, že pecen jest naskrz provrtán od tarakánů, čili od rusňáků. Chléb býval na desce při stropním trámu. Takový jsem míval hlad.

Na jaře 1918 jsem pomohl orati dlouholetý úhor ruskou sachou. Sacha zemi neobrabela, nýbrž jen kypřila. Na Sibiři pokrokoví hospodáři půdu již převraceli moderními pluhy. V evropském Rusku bylo všechno 100 roků zpět.

Ve dne jsem něco pomáhal, a když slunko zapadlo, musel jsem rajtovat s koňmi na pastvu. Doma koně krmili v dubnu nebylo již čím. V noci se koni pásli na velkých pastvinách a ve dne se s nimi něco dělalo. Byli jsme tam pasáci z celé dědiny. Když jsme usnuli, koni vběhli do přilehlého pšeničného pole a bývalo zle.

Když se někam jelo, jelo se celou cestou trapem. Vozka na koni jen svištěl (pískal) a sem tam chlástl koně přes celé tělo knutou, od hlavy až po ocas. A zase knutu položil. Mou starostí bylo k večeru naškubati klučkou (hákem) slámy ze stohu a dovléci ji ve velké otýpce do jizby. Na té slámě jsme s dědou na podlaze spali. Ráno to ženské shrábly k peci a topily. Vasil, ten nejstarší syn, udělal si jizbu ze síně, ve které býval, poněvadž jsme již neměli u jednoho stolu místa. Dveře do síně jsme zadělali a Vasil měl se svou rodinou svůj byt. Z naší jizby udělán východ přímo na dvůr. Aby nefoukal sníh až k peci, udělal jsem na zimu před dveře ze slámy a žerdí kalidorku, čili síň. Alexej se hrabal se svou babou na noc do hambáru, kde měl svůj kufr a velkou postel. U stolu dělil maso hospodář. Byla to opravdu dovednost podělit tolik dětí a syny s babama. Zuby měli všichni tak dobré a pevné, že pokousali u oběda všechny kosti. Na toto jsem až žasl.

Hned v listopadu 1917 započali lidé na venkově bestiálním způsobem pronásledovati ruské boháče. Dvory jim vyrabovali a spálili. Zdivo rozebrali. Který boháč se nespasil útekem do Ukrajiny, byl bez milosti od zuřivého lidu surově zavražděn. Nebyli ušetřeni ani kněží, čili popi.

Nejhůře bylo v březnu a dubnu 1918, kdy ruská armáda opustila na svou pěst frontu. Vojáci vypověděli důstojníkům poslušnost a hnali se z fronty domů pod heslem: Vytrpěli jste již dost za buržoasii. Běžte domů a bijte ji! To byla pro vojáky na frontě voda na mlýn. Napřed potloukli důstojníky, na které měli spadeno. Potom se hnali pěšky, na koních a vlaky. Tak dlouho na koních rajtovali, až koni vysílení klesli. Tak dlouho se jelo vlakem, dokud měla lokomotiva čím topit. Vojsko sedělo i na střechách vlaků. Všechno se hnalo do nitra země se zbraní v ruce. Popi a zámožnější lidé se strachem třásli. Vojáci přišli domů s vintovkami a ve vojenském oděvu. Mnozí se sdružili v tlupy a v noci chodili od vesnice k vesnici rabovati a zámožnější lidi vraždit.

Velmi bědovali někteří staří lidé řkouce, že takového něco za cara nebylo. Náš děda bědoval a pravil, že lidé se proměnili ve vrahy a zbojníky.

Jednou v noci nastal křik, že u souseda jsou vory. Dívali jsme se z oken a viděli jsme, že tam světlo svítí a kmitá se cosi sem tam. Rabovali tam šatstvo. My jsme upevňovali dveře u jizby, aby se k nám nedostali. Divné mi ale bylo, že naši syni Alexej a Jakob jsou pryč. Beztak někde rabovali.

Nařízena byla v době tohoto neklidu noční hlídka, a to vždy dvojice. Též jsem na hlídku chodil s dlouhou pálkou v ruce. Rabování usedlostí různými bandami bylo hlášeno na guberní úřad v Tambově. Přijel jeden milicionář do domu, kde bylo na noc rabováno. Položil si revolver na stůl a lehl. Poručil domácím, ať klidně spí. Kdo přijde cizí do stavení, každého že zastřelí. Nepřišel ale již nikdo.

Měli jsme tři psy, kteří bránili v noci přístup vlkům k naší usedlosti. Byl to Buján, Palkán a Melián. Psi se živili výkalem lidským, poněvadž tam záchodů nikde nebylo. Psi udržovali čistotu okolo stavení.

Jakmile se voda oteplila, započal rybolov do sítě, aby bylo nějaké maso. Rybolov byl volný. Kdo dřív lovil, více nalovil. Nejvíce ryb tam bylo karasů a štik.

V květnu došel do vsi rozkaz, aby jisté ročníky mužů narukovaly. Spadal do toho i náš syn Jakob. Mužci se nejprve radili, jít, nejít. Odebrali se najednou všichni na svolací místo v městě Tambově. Nahrnulo se tam tolik a to s křikem; tázali se před budovou velitelství, kdo je svolává. Nikdo se jim nehlásil. Houf mužských se sebral, otevřeli skladiště se zbraněmi, zbraně rozebrali a jeli domů. Právě jsem sel na poli obilí, když jeli povolání domů a stříleli z pušek do vzduchu. Náš Jakob přišel domů též s puškou. Později přišlo vyšetřování a Jakob skryl pušku v ovčírni do střechy.

Když jsem viděl, že na frontě to prasklo a ruští vojáci jsou většinou již doma, pomohl jsem séct seno a rozhodl jsem se s jedním zajatcem od sedláka Mrzlákova, že se dáme na pochod k západu, k domovu.

Hleděli jsme se dostat z Ruska ven i z toho důvodu, že byla obava hladu při tomto nepořádku, jaký tam zavládl. Denně chodily houfy ženských, zpívající svaté písně a prosíce o nějakou živnost. Byly většinou z oblasti maršaňské. Napřed jim dával děda po velké lžíci chlebové mouky. Když ale žebravých pořad přibývalo, dával již jen po malé lžičce mouky. Býval to smutný pohled na bohaté kdysi Rusku. Proto, když jsme viděli, co se blíží, hleděli jsme raději zavčas Rusko opustiti.

Odebral jsem se z této vesničky s jedním starším, rozumným člověkem rumunské národnosti. Domlouvali jsme se rusky. Rozloučil jsem se s celou rodinou mého hospodáře i se sousedy. Všichni mi přáli šťastný návrat k mé rodině. Můj chazajn, 66 let starý děda, slzel a podal mi na cestu živnosti a z jeho malého kufříku dal mi sorok (40) rublů jako záplatu za práci. Ve svém kufříku měl zamčen i cukr pro celou rodinu.

Odešli jsme od vesničky a všichni známí z vesnice nás kus cesty odprovdili. Za chvíli jsme jedni druhým zmizeli z očí navždy. Měl jsem ranec se živností, nejvíce sucharů. Prádlo, balík not, které jsem táhl z r. 1915 ze Sibiře. Kráčeli jsme dle mapy zvesela k západu. Co krok, to blíže domova.

Housle jsem již neměl. Ty jsem rozbil o podlahu v končiny. Hrál jsem tancujícím, až jsem byl z toho úplně vysílen. Šel jsem spát. Rozzuřené tanečnice mne vzbudily, donesly mi mé housle a křičely: Igraj! Já jsem housle rozbil a měl jsem pokoj.

Směr jsme si vzali město Voroněž. Dali jsme se od města více k jihu, poněvadž nám lidé radili jít raději od Voroněže dále z důvodu, že jest tam mnoho bolševické milice. Ta kdyby nás chytila, tak nás více na svobodu nepustila. Proto jsme přešli řeku Don po mostu jižně od Voroněže u jedné vesnice, mýtný si nás ani nevšímal. Ve vesnici této byl právě nedostavěný nový velký zděný kostel.

Potom jsme vzali směr město Valujky. Šli jsme též dost dlouho po ruském bolšáku. Jest to široká travnatá ruská silnice, při které jsou na jisté vzdálenosti studny s vodou.

Zastavili jsme se v jedné dědině a tázali se nás, zda nejsme jeden kaminčik (zedník). Já jsem se přiznal. Jedna ženská měla nadělaných vepřáků a nebylo toho, kdo by jí z toho postavil jizbušku. Vzal jsem to akorát za 50 rublů. Kolega mi při této práci onemocněl velmi vážně. Rusové ho zavezli do bolnice (nemocnice). Od té doby jsme se již neviděli. Já jizbušku postavil a mazal do vesnice druhé, kde jsem u jednoho chazajna mlátil réž cepem; od 50 snopů jsem dostal 4 rubele. V té vesnici jsem se dozvěděl, že to, co jsem v dřívější vesnici postavil, se již vyvrátilo. Bylo to z důvodu toho, že nebylo základu a stavělo se přímo na drn.

Vesniční lidé byli tenkrátě celí zjančení. Jeden druhého se tázal, kdo co jest, zdali revolucionář nebo bolševik. Sem tam zavítali do dědiny od nové vlády krasnogvardějci s kulometry, několik mužů udrželo lid v poslušnosti v celém kraji. Jezdili od vesnice k vesnici a dostrašený lid nevěděl, kolik jich vlastně jest.

Až jsem obilí vymlátil, sdělil mi můj hospodář, že bych mohl jít na práci k popovi, který hledá služebníka. Měl tam prý zajatce, ale ten prý šel již domů. Vzal jsem si svůj ranec a šel jsem na faru. Pop se mi představil. Byl vykrmený jako býk. Měl právě doma dva syny, důstojníky. Pop mi kázal, abych si dal raneček pod kůlnu a abych zametl dvůr. Dokud jsem zametal dvůr, panstvo popovo obědvalo. Dívali se na mne oknem. Já měl již hlad, a mne k jídlu nikdo nezval, ale práci mi ta potvora zdechlá poručil. Já celý dvůr zametl, svinstvo jsem odvezl a o jídle ani zmínka. Vzal jsem svůj raneček a mazal od popa z vesnice pryč. Až jsem byl asi 500 kroků od fary vzdálen, kdosi za mnou volá: Rudivon! Já se ohlédl a vidím bradatého popa. Mával jsem ve vzduchu rukou a volal: Hladem nerobotujem!

Šel jsem od vesnice k vesnici pořád k západu. Když jsem měl hlad, šel jsem žebrotou. Lidé byli moc štědrí, vůbec ti chudobnější. V jedné vesnici jsem natrefil na jednoho zajatce, který putoval k domovu jako já. Byl to Ukrajinec, četař Nikolaj Alexa ze Sokalu. S tímto četařem jsem putoval až za hranici bolševickou, z pekla ven.

Šli jsme den, někdy dva dny a zase někdy u potoka na výsluní odpočívali. Umyli jsme si nohy, aby dobře chodily a vyprali ponožky a košili. Tím jsme se občerstvili k dalšímu pochodu. Někdy jsme nocovali pod mostem u silnice, někdy u lidu ve vesnici, ale ti měli zakázáno cizince přechovávat. Někdy jsme vlezli v polu do mandelů.

Jednou jsme chtěli dorazit do večera do vesnice. Vesnici jsme ještě neviděli a již se započalo stmívat. Přišla bouřka, vítr, déšť a tma. Střechy ani stromu nikde. Kde nocovati? Byli jsme nuceni se

obrátkiti a šlapati asi hodinu zpět a lehnouti do ovesných mandelů. Pršelo tenkrát celou noc a hřmělo. Na tuto noc v širém poli za bouřky a tmy nezapomenu.

Jednou jsem si lehl u jedné stodoly pod kůlnu. V noci se mi ozály oči, já se probudím a vidím, že hoří nedaleko větrák. Jak lehko mohl člověk nevinně upadnouti v podezření, že větrák v noci zapálil.

Po dlouhém putování zastavili jsme se u jednoho hospodáře ve vesnici Krasnoje. Hospodář byl obecním písařem. Jeho otec ho doma zastupoval v práci. Pracoval jsem tam skoro dva měsíce. Alexa odešel o něco dříve do vedlejší vesnice Malinovky. Byla to vesnice dřevěná, novo po požáru v r. 1916 postavená. V Krasnoje bylo jídlo dobré, ale dědeček mne přitahoval k práci v neděli i ve svátek. V noci při měsíčku jsme svázeli slunečnice a ve dne jsme mlátili.

Vzpomínám na rozkaz úřední, kdy všichni hospodáři měli přivésti své koně v určitý den do oblastního města. Někteří hospodáři se opozdili o den tím, že si svezli z pole obilí domů. Když na druhý den koně zavedli, nevrátili se již koni ani hospodáři. Ženy je šly hledati a zjistily, že jejich muži byli za neuposlechnutí postaveni ku zdi a zastřeleni. Můj chazajn (obecní písař) byl též pryč. Hřebce pozbyl a on se vrátil teprve na třetí den. Takovou disciplínu a tresty zaváděli v Rusku noví vládcové, bolševici.

Až se mi práce omrzela, nechal jsem si od chazajna vystaviti ověření (které mám dodnes) a šel jsem do Malinovky za Alexem.

/Poznámka: Ověření je napsáno tužkou na rubu pohlednice s nápisem na lícni straně nad vyobrazenou architekturou: Archierejskij dom. Palast des Erzbischofs. Bijsk. Ověření má tento text s nadpisem: Idostovjurenie. Vydano vojenno-pljennomu avstrijskoj armij R.M. rabotajuščemu u mena v tom čto otpuskano ego pri zdoroveju iz raboty./

Zdržel jsem se asi týden v Malinovce. Byli tam hospodáři, starší lidé a dvě soldatky. Pokrývali jsme kůlnu slámou, spravoval jsem tam komín, zabíjel jsem býčka na maso. Při vybírání vnitřností jsem mu roztrhl bāchor. Zasvinil jsem tím střevní lůj. Odtud jsme šli spolu dále. Trvalo to několik dní, až jsme přišli na hranici mezi bolševiky a německé vojsko. Jeden starší mužský ukázal nám na poli směr, kam máme jíti, aby nás bolševici nechtyli. Někteří lidé nás strašili, že na druhou stranu neprojdeme.

Blížili jsme se pořád ku hranici blíž a blíž. Šli jsme polem mezi křovím. Až jsme věděli, že nemáme již k hranici daleko, zůstali jsme v křoví ležeti. Leželi jsme skoro 5 hodin a čekali, až se setmí. Zima s námi třásla a oheň jsme se báli udělati, aby nás kouř nevyzradil. Bylo již asi 9 hodin a nechtělo se setmíti. Měsíc svítíl na plném. Konečně jsme se hnuli, hop, trop, ať to dopadne, jak chce. Strachu jsme měli dost. Polem jsme šli shrbeni. Místy jsme lezli po čtyřech. Před námi napříč šla silnice, po které chodily bolševické stráže. Došli jsme potichu až k silnici, lehli a poslouchali, zda někdo nejde. Všude byl klid. Rychle jsme přešli silnici a pospíchali dále. Vpředu jsme viděli u štreky světlo. To má býti dle zpráv barák německé hlídky. Šli jsme ještě kus v bok a zůstali jsme ležeti v křoví do rozednění.

Až se rozednilo, šli jsme směr Valujky. Netrvalo dlouho, uviděli jsme německé vojáky. Jeli s koňmi kamsi na voze. Dívali se na nás a my na ně. To jsme již věděli, že jsme z bolševického Ruska ven. Zhluboka jsme si oddechli.

V městečku jsme se hlásili na německém velitelství. Tam nás vyslechli a dali nás na 8 dní do karantény, zda nejsme podezřelí v choleře. Velitelem karantény byl německý kaprál, který všechny v karanténě prohlížel, a kdo měl co cenného, všechno ukradl. Bylo tam i mnoho bohatých civilů, kteří utekli z Ruska před komunisty, čili bolševiky. Ten germánský zloduch všechny okradl.

Já jsem měl dozor v civilní kuchyni, kde byli stravováni běženci z Ruska. Chodil jsem s germánským feldvéblem po úřadech a dělal jsem mu tlumočnicka. Ten německý šikovatel mi řekl, že i na západě jest již příměří. Alexa se mi kdesi ztratil a do karantény nešel. Měl strach, že se bude ještě válčiti.

Z Valujek jsme jeli přes Süd-Kupjansk vlakem do Charkova. Ve Valujkách byli i vojáci ukrajinští, tak zvaní hajduci. Byli na koních a měli na čepicích dlouhé barevné trojúhelníky viseti vzadu dolů.

Po příjezdu do Charkova šli jsme skrz město na druhou stranu do lágru. Tam dostal od rakouského důstojníka každý 10 rublů na přilepšenou. Bylo tam mnoho zajatců. Všichni čekali na odjezd. Bylo tam dosti dobře. Byl tam i z jakubčovické továrny stolař Štach. Ten se strožil z lágru na útěk. Dali jsme si slovo. Jestli se do tří dnů nevrátí, to znamená, že prošel. Též jsem mu řekl, ať vzkáže mým rodičům, že jsem na cestě k domovu.

Přešly tři dny a Štach se nevrátil. To znamenalo, že prošel. Nečekal jsem již dlouho, přeskočil jsem vysoký deskový plot a mazal k nádraží. Sedl jsem do vlaku směr Kyjev. Vlak neodjel. Vylezl jsem ven a vlezl do druhého vlaku, do vagónu mezi koně, kde byl německý voják. Jel jsem s ním až do Homelu. Jel jsem s jedním kamarádem z Charkova, byl to Horník z Klokočova.

Přijeli jsme do Homelu, tam nás spakovala německá vojenská policie a museli jsme mazati do lágru. Tam byla hrozná zima a hlad. Hlásili jsme se tam k vojenskému raportu o vojenské plášti. Důstojník nás vyslechl, co jsme zač, a doporučil skladníkovi každému plášť vydati. Důstojník se nás též tázal, zdali nejsme Čechoslováci. Horník odpověděl, že jsme od německého regimentu č. 1 Opava. Skladník otevřel bednu a mohli jsme si každý jeden mantl vojenský vybrati. Pláště byly většinou prostříleny a od krve. Byly z bojů po padlých vojínech. Byli jsme rádi, že máme plášti. Bylo nám hned tepleji.

Z lágru jsme pak utekli a sedli do osobního vlaku opět ku Kyjevu. Seděli jsme ve vlaku asi 2 hodiny a vlak se nehnul. Sedli jsme do vlaku, ve kterém byli Germánci, a lehli jsme si pod lávky. Byl to vagón 1. třídy. Tak jsme se dostali vlakem z Homelu až do Pínska. Dále to nešlo. Odtamtud byla užší kolej.

Nashromáždilo se nás tam na 800 rakouských zajatců. Nebylo co jísti. Všude zima. Město bylo rozstříleno. U nádraží byla židovská krčma, ze které nás honil žid ven. Přednosta stanice, Němec, nechtěl s námi ani mluvit. Započali jsme rozbíjeti vagóny a topiti. Někteří radili jít do Brestlitevska pěšky. Jiní se cesty báli. Ve snihu 14 dnů šlapati, to by mnozí nevydrželi.

Jedenkrát jsme uviděli na nádraží (v Pínsku) se procházeti vysoké hodnosti německého důstojníka. Poslali jsme k němu deputaci, zda by nám nepomohl k odjezdu. Jeden náš zajatec mu vysvětlil, v jaké situaci se nacházíme. Všichni utíkající zajatci z Ruska před bolševiky. Soustředilo se nás na nádraží Pínska během týdne 800 mužů. Máme hlad, zimu a přednosta stanice nám odpírá pomoc k odjezdu. Důstojník celou věc vážně vyslechl a slíbil, že se nám o odvoz z Pínska postará. Šel k přednostovi stanice a za několik hodin byl o 8 osobních vozů na nádraží. Přišel přednosta stanice

a řekl: Zde máte 8 vagónů a hleďte, ať se dostanete pryč. Do každého vozu se nás namačkalo 100 osob. Byli jsme tam namačkáni jako herinci, že nešly ani dveře zavřít.

Dojeli jsme šťastně do Brestu-Litevského. Tam nám dali Němci dobré černé kávy a jeli jsme do Kovelu. V Kovelu bylo již vojsko polské. Tam jsme čekali dva dny na vagóny k odjezdu do Československa. V čekárně nádražní budovy bylo různých běženců a všech druhů zavazadel. Mnoho mužských měnilo peníze. Všichni hledali carské bankovky a dobře za ně platili. Konečně přijel vlak nákladní s krytými vagóny a rozkaz zněl: Češi nasedati. Vlak jede Kovel-Praha. Vlezli jsme do vagónů, posedali jeden vedle druhého na podlahu a skrčení seděli. V těchto vagónech nám bylo zima. Spali jsme sedíce opření jeden o druhého.

Jeli jsme na Lublin do Granice, kde jsme dostali od Červeného kříže pojísti. Jeli jsme dále vpravo do Krakova a do Přívozu. Když jsme přijeli do Suchdola, bylo nás již méně. Pořád zajatci vylézali a běželi domů. V Suchdole jsem chtěl vysedati a jeti do Jakubčovic. Kdosik mi radil jeti dále. Na dráze Suchdol – Budišov řádí prý Němci, Sudeťáci. Jel jsem tedy až do Hranic.

Mezi Suchdolem a Hranicemi jsem se rozloučil s kamarády, kteří jeli do Čech. Ponechal jsem jim svou dečku, aby se mohli proti chladu přikrývat. V Hranicích jsem šťastně vyskočil z vagónu a šel jsem se podívat, jak to vyhlíží ve městě. Bylo právě po poledni. V městě bylo smutno. V obchodech nikde nic, jen papírové šaty a dřevěné podrážky. Služky klapaly po cestě nohama, jako kdyby měly kopyta. Všude bylo smutno, jako po velkém pohřbu.

Z Hranic jsem se vydal pěšky k Luboměři. Přišel jsem do Olšovce, chtěl jsem si vyprositi v prvním gruntě vpravo něco k jídlu. Bylo ale všude pevně zavřeno a lidu nikde. Došel jsem k horní olšovské skále. Vlevo u potoka stála dřevěná bouda z desek. Zašel jsem za boudu, vyslekl spodky a košili, hodil jsem to do potoka i s tím všivým plezmerem. Nad skálou vpravo jsem se umyl v potoku. Bylo to právě 20. prosince 1918.

Přišel jsem do Partutovic, tam jsem se stavil u sedláka Karla Poče, se kterým jsem byl v r. 1914 u Krasnika zajatý. Byli jsme spolu až do léta 1915 na Sibiři, kdy on odjel do Semipalatinska. Karel doma ještě nebyl. Jeho matka byla velmi ráda, že jsem se u nich zastavil. Dali mi pojísti. Sotva jsem vyšel po silnici z Partutovic ven, sešel jsem se s bratrem Edušem a sestrou Žofií, kteří sloužili u Kajnarů a brali se na svátky domů. Kráčeli jsme zvesela pospolu k Luboměři. Když jsme přicházeli od pasek k dědině, vítal mne zvon Umíráček. Zvonil právě klekání večer. Zůstal na věži sám. Zvon Vavřinec a zvon sv. Kříže musely za války „narukovati“.

Přišel jsem domů. Otec byl z vojny již doma. Bratr Josef byl ještě kdesik v Itálii. Lehl jsem do postele a spal jako zabitý, v teple a na měkké posteli pod peřinou.

Tím byla má vojenská první pouť od října 1913 do prosince 1918 konečně skončena.

Napsal: Rudolf Mík, Luboměř č. 98.

II.

(Druhá vojenská pouť)

V roce 1919 byla mobilizace proti Maďarsku. Musel jsem znovu narukovati do Olomouce. Lágrovali jsme okolo Uherského Hradiště a Buchlova. Na podzim nás pustili.

Poznal jsem tehdy divizionáře Kroupu, který nám na poli u Uherského Hradiště konal proslov.